

Mededelingen van het Verbond der Vlaamse Academici V.V.A.

10e jaargang - nr. 7
november 1965
verschijnt maandelijks

Sekretariaat: Em. Jacqmainlaan 126 Brussel 1. Tel. 02/18.68.20
PR 4292.38.

Bestuur V.V.A.

Prof. em. Dr. C. Heymans, Erevoorzitter
Prof. Dr. W. Opsomer, voorzitter
Dr. K. Goddeeris, 1e ondervoorzitter
Ir. P. Nicolai, 2e ondervoorzitter
Lic. H. Aelvoet, sekretaris
Lic. E. F. Brieven, penningmeester

Redaktieverantwoordelijken

Lic. P. Mulder, gouv Antwerpen
... , gouv Brabant
Dr. B. Hermans, Campina Academica
Ir. F. Hendrickx, gouv Limburg
Lic. E. De Facq, gouv Oost-Vlaanderen
Dr. K. Goddeeris, gouv West-Vlaanderen

Problemen in de voerstreek

Gedurende de vergadering van de Centrale Raad die op 2 oktober 1965 te Bokrijk plaatsvond sprak mr. Albert Smeets, Kabinetschef van Gouverneur Roppe van Limburg, over de Voerstreek.

Zijn bedoeling was: het probleem toelichten, zeggen hoe de wet bepaalde toestanden regelt, wat er principieel is en wat de praktijk meebrengt.

Het is wel interessant dat erover gepraat wordt in een milieu waar mensen uit verschillende streken van het Vlaamse land aanwezig zijn, mensen die toch een bepaalde invloed kunnen uitoefenen, opdat ze zich samen bezinnen over een probleem dat heel wat passies heeft doen oplaaien (bezuiden de taalgrens meer dan ten noorden daarvan) en waarover heel wat wanbegrippen zijn ontstaan.

Wanneer reeds vóór de oorlog en ook nadien door het Davidsfonds of een andere kultuurvereniging over de Voerstreek gesproken werd, heeft dat in het Vlaamse land nooit veel belangstelling gewekt. Men heeft hier nooit de indruk gehad dat het ging om een deel van ons volk, dat afgescheiden en tevens neergeplant was in een streek waar het „vervolging” leed. Dat is nooit het geval geweest: de Luikenaars wisten niet eens waar de Voerstreek lag; evenmin dat daar een groep mensen leefde die aparte problemen stelde; ze deden voor die mensen even weinig als ze voor elk ander dorp op die afstand van de stad deden: daar was alleen sprake van een totale onverschilligheid, die zover ging dat men nooit een inspanning deed om van die mensen iets te maken. Dat wijst meteen uit waarom er in die streek reacties te merken zijn, waarover we bij nadere beschouwing perplex staan.

Er leven daar circa 4.500 mensen die plots een speelbal geworden zijn van een heleboel passies uit het zuiden; zo erg dat ze er bang van geworden zijn. Het is uit schrik dat 60 % van hen uitdrukkelijk voor een „retour à Liege” stemmen, terwijl 40 % eenvoudig volgens hun dagelijkse politiek van altijd stemmen en daarmee toevallig hun wens tot aanhechting bij Limburg bevestigen. Die grote meerderheid, waarvan er zeer velen de woorden

„retour à Liege” niet eens behoorlijk kunnen uitspreken, heeft tenslotte haar eigen lot in handen, en blijkt niet te wensen door ons geholpen te worden. Ze hebben ongelijk, maar de feiten zijn nu eenmaal zo.

Er werd, daar zal iedereen wel van overtuigd zijn, een grove fout begaan door de aanhechting bij de provincie Limburg te doen samenvallen met de taalgrensregeling waarin men spreekt over faciliteiten voor de minderheden.

Van het ogenblik af dat men van een Franssprekende groep zegt (dat wordt evengoed in de omgeving van Brussel duidelijk): gij zijt een minderheid en gij zult beschermd worden, komen die mensen in het geweer; zij zorgen ervoor dat zij binnen de eerstkomende tijden de meerderheid zullen zijn, zodanig, dat de faciliteiten voor de minderheid zullen moeten worden omgekeerd en dat ze weldra door de Nederlandssprekenden zullen moeten worden ingeroepen.

Waar uitdrukkelijk faciliteiten voor de Franssprekende minderheid in de Voerdorpen voorzien worden, is de toestand omgekeerd en zijn het voortdurend de Vlamingen die zich moeten beroepen op een bepaald artikel van de wet om gelijk te halen tegenover die Franssprekenden.

Men kan met elk van die mensen afzonderlijk spreken en vaststellen dat er wellicht 85 % zijn die Nederlands spreken en zelfs niet eens behoorlijk Frans kennen; dat is de zaak van het openbaar bestuur niet. Wanneer iemand in koeterwaals een of ander administratief stuk komt vragen, moet hem dat in behoorlijk Frans gegeven worden, dat is de zin van de faciliteiten die aan de Franssprekenden werden verleend en we moeten er nu eenmaal de konsekventies van dragen.

De taalwetgeving is zeer ingewikkeld, maar in hoofdzaak komt in het „beschermingsregime” de toestand hierop neer, dat de inwendige administratie van de gemeentehuizen Nederlands moet zijn, de bekendmakingen aan het publiek tweetalig met het Nederlands vooraan (het omgekeerde gebeurt wel uit plagerij).

De administratieve akten moeten in het Nederlands gesteld worden.

Voor de bekendmakingen is het niet meer zo duidelijk: wat is

een bekendmaking? Een huwelijksaankodiging is een akte van de burgerlijke stand en moet als dusdanig in het Nederlands gesteld zijn, maar ze is bedoeld als bekendmaking aan het publiek en daarom moet ze tweetalig zijn. De verklaringen en attesten anderzijds moeten afgeleverd worden in de taal waarin ze gevraagd worden. Op slag heeft men dus te doen met de reinste willekeur: het is immers vanwege de Luikenaars voldoende om zoveel mogelijk mensen ertoe te brengen in het Frans allerlei dingen te vragen om de gemeentelijke administratie te „dwingen” er ook in het Frans gevolg aan te geven, ook al weet de gemeentesekretaris dat hij te maken heeft met iemand die maar half behoorlijk Frans kent: hij is niet aangesteld om te onderzoeken of de vrager wellicht van Nederlandse afkomst is (het woord „Nederlandse” ook in de staatkundige zin van het woord, want er wonen in de Voerdorpen veel mensen uit Nederland afkomstig, die op gebied van Frans-dolheid nog de ergsten zijn).

Luik, dat tot aan de aanhechting nooit iets gedaan had voor de Voerstreek, noch op het gebied van de wegenbouw, noch op het gebied van het onderwijs, noch op gelijk welk ander gebied, wordt bij de aanhechting ineens wakker; men kan zich afvragen hoe het komt dat nu zo'n passie oplaait over iets dat voor hen geen belang heeft, vermits het 100 jaar lang geen belang heeft gehad.

Men zegt: „Limburg heeft niets gedaan om die mensen te integreren in de Limburgse gemeenschap”. Wat kan de provincie, een administratieve eenheid, doen om de mensen uit de Voerstreek te integreren? Men zou bepaalde inspanning kunnen doen om in die gemeenten het administratief beleid te versoepelen en die mensen met open armen ontvangen. Maar dat hoeven wij bij ons niet te doen, Hasselt is een provinciestad en wij zijn veel huiselijker onder elkaar; dat is a fortiori waar ten overstaan van mensen uit de Voergemeenten. De mensen uit de Voerstreek komen eenvoudig niet, ze vinden Hasselt te ver, of durven niet te komen.

Wanneer de zaken bijvoorbeeld vanuit West-Vlaanderen bekeken worden, zou men kunnen zeggen: besteed enkele miljoenen aan de kulturele verheffing. Maar daar zijn nog 590.000 andere Limburgers voor wie gewerkt moet worden; dus moet in al die zaken de taak van de provincie ook objectiever beschouwd worden en mag niemand verlangen dat zij dingen gaat doen waarvoor zij niet gewapend is. Wanneer zij 50.000 fr. per jaar

aan steun geeft voor de kulturele aktie in deze zes dorpen, dan betekent dat, verhoudingsgewijze tegenover de rest van de provincie, zeer veel.

Voortgaande op de faciliteitenwetgeving zijn er in de gemeentehuizen heel wat problemen. Een geregeld weerkerende klacht is, dat sinds de verkiezingen in de gemeenteraden mensen gekomen zijn die voor de aanhechting bij Luik zijn: die spreken Frans in de gemeenteraad; dat Frans spreken op zichzelf kan dwaas zijn, maar er zijn geen sankties tegen, op voorwaarde dat de administratieve stukken en de beslissingen van de gemeenteraad in het Nederlands gesteld zijn. En nu is het zo dat die over het algemeen in orde zijn in dat opzicht. Wat de vorm betreft is er nog geen enkele beslissing geweest die men om de administratieve redenen kon vernietigen. Het provinciebestuur ontleedt dus elke beslissing om te zien of, omwille van de inhoud, zij niet zou moeten worden vernietigd; en indien nodig gebeurt dat, maar dat weet het publiek niet, dat is niet spektakulair. Het provinciebestuur doet wel degelijk wat administratief enigszins kan gedaan worden.

De toestand op het gebied van het onderwijs maakt de laatste tijd het onderwerp uit van veel kommentaar in de Vlaamse pers: men mag ervan overtuigd zijn dat, waar er onwettelijkheid geschiedt, er vernietigingsbesluiten komen. Maar het is bijvoorbeeld administratief onmogelijk het vrij initiatief te beletten Franstalige klassen op te richten die dan echter niet gesubsidieerd zullen worden. Maar van het ogenblik dat er Franstalig kleuteronderwijs op algemeen niveau tot stand komt, zou er wel degelijk gevaar kunnen ontstaan voor verfransing van het gemeentelijk onderwijs, want de wetgeving is nu eenmaal zo, dat zodra er bepaalde afstandsnormen overschreden zijn, een bepaalde groep ouders inderdaad Franstalig onderwijs mag vragen.

De kwestie van het medisch schooltoezicht maakte onlangs ook het onderwerp uit van perskommentaar: de ouders hadden de keuze tussen Visé (Wezet) en Tongeren. Vermits het centrum van Visé zich verbindt ervoor te zorgen dat de Nederlandssprekende kinderen in het Nederlands worden benaderd en de documenten Nederlandstalig zijn en in het Nederlands worden ingevuld, zou wettelijk niet kunnen worden belet dat dit centrum met het medisch schooltoezicht zou kunnen worden belast.

Voor elk van de zes gemeenten, Moelingen, Remersdaal, 's-Gravenvoeren, Sint-Martens-Voeren, Sint-Pieters-Voeren en Teuven

MIJN BANK?

DE

K R E D I E T B A N K

NATUURLIJK !

DE ONAFHANKELIJKE BANK VOOR ONAFHANKELIJKE CLIËNTEEL

Aanbevolen voor:

KREDIET
BELEGGINGEN
VERZEKERINGEN

Ondern. beheerst door K.B. van 15 dec. 1934

Gesticht in 1917

Guldenvlieslaan 83 - Brussel 6

N.V. CENTRALE HYPOTHEEK- EN VERZEKERINGSKAS

Afg. Beheerder: E. F. BRIEVEN

bestaat een dossier dat stilaan lijviger wordt, en waaruit alleszins de konklusie kan worden getrokken, dat de provincie in administratief opzicht doet wat ze wettelijk kan doen.

Dan komt de taak van de vertegenwoordigers der politieke partijen en vooral van de kulturele groeperingen om gebeurlijk en met alle mogelijke middelen te trachten de mensen uit de Voerstreek zelf fierheid genoeg bij te brengen opdat zijzelf, die hun lot in handen hebben genomen op een verkeerde wijze, dat voortaan op een behoorlijke wijze zouden doen.

Waarheen met het V.V.A.?

Op de eerste voordrachtavond van het seizoen 1964—'65 wenste de Antwerpse afdeling van het V.V.A. het woord te laten nemen door de Algemeen Voorzitter van het Verbond.

In een kort gehouden betoog beantwoordde prof. dr. W. Opsomer de vraag die hierboven als titel staat. Zó gesteld kon die vraag evenzeer de onmiddellijke als de verre toekomst bestrijken. Voor het tweede aspekt syntetiseerde de spreker de gehele opzet van de verbondswerking in één zin: nooit mag geduld worden, dat het geestelijk wezen van persoon of gemeenschap zou worden gewurgd. Voor de eerbiediging van deze levenswet zal het V.V.A. steeds in de bres moeten staan en strijden tegen wie ook. Met het oog op de onmiddellijke toekomst ontleedde prof. Opsomer de rol van de Vlaamse academici als volgt: tegenover zichzelf heeft elk intellectueel een plicht te vervullen: zijn eigen geestelijke vorming bestendig bij te werken, zeker op het vlak van de beroepskennis, maar vooral ook op het terrein van de algemene ontwikkeling. Het verbond kan hier een handje toesteken door het inrichten van lezingen, ten gerieve van zijn leden. De spreker zei daaromtrent het volgende:

Die ontdekking van de algemene ontwikkeling heeft elkeen het recht te mogen verwachten bij het contact opgenomen met een universitair gevormde. Waarom?

Omdat hij verondersteld wordt leesgraag te zijn, belust te zijn op het verder bemachtigen van kennis in een gestadig evoluerend wereldbeeld: na de ontdekking van de aarde, die van de maan, na de maan de planeten!

Het stramien tekent zich reeds af, en duidelijk.

Na het kaarspitje de gasvlam, na gas elektriciteit, na elektriciteit uit kolen verwekt, die ontstaan uit atoom-splitsing.

Nooit is men „bij” als mens, omdat het alles-overkoepelend „geestelijk leven” ook nooit „bij” is of „af”.

Kan bij deze plicht-naleving het V.V.A. een handje toesteken? Het antwoord luidt: ja. De werking van de Antwerpse afdeling van ons Verbond heeft daarvan gedurende méér dan tien jaren het bewijs geleverd.

Het is wenselijk dat de vier andere gouden van ons Verbond zich zouden wijden aan dezelfde taak, met dezelfde ijver. Wat moet het zijn?

Het ruimste programma van tema's, toegelicht door onderlegde vakkundigen.

Aanvankelijk nodigde men sprekers uit, zonder enige bekommernis omtrent een systeem bij hun mobilisatie. Toch deed die werkwijze het, omdat u lieve inschikkelijke toehoorders waart. Maar de methode, gezien door het oog van de beleidsfeer zelf, eindigde met geen voldoening meer te kunnen geven. Waarom? Er ontbrak een systeem: te veel sectoren van het enorm arbeidsveld bleven daardoor onbetreden en dat was fout.

Daarna zijn er schema's en stramienen ontworpen. Ze waren afgestemd op de noden van ons volk, op de kunst en de literaire produkties van onze gouden, met ernaast los van de Vlaamse inslag, avonden voor toelichting omtrent algemene wetenschappelijke en sociale problemen. Een kijkje op land en volk van elders bracht een kleurige afwisseling, meestal met behulp van dia's of films. Het zaakje bloeide; het betekende een verbetering ten opzichte van de wild-geïmproviseerde kontakten van het begin.

Verder handelend over de plicht van ieder Vlaamse intellectueel tegenover zijn volk, oordeelde de spreker thans een viertal leidende inzichten te moeten voorhouden.

Enkeling en verbond moeten een steeds helderder inzicht opdoen.

A. In het onderscheid tussen staat en volk.

Versta: het Belgische staatsbeleid is er om de belangen van het Vlaamse volk te dienen en niet om die belangen te bestrijden. Het volksbelang van Vlaanderen heeft voorrang op het anti-Vlaams gericht staatsbeleid van België.

B. In het wezen van het democratisch staatsbestel.

Versta: inzicht in de Belgische schijndemokratie, fnuikster van Vlaams volksrecht dat meerderheidsrecht is.

C. In de begrippen „toebedelende rechtvaardigheid”, „maat” en „tucht”.

Versta: gedurende 135 jaren was het Belgisch staatsgezag onbekwaam rechtmatigheid te doen eerbiedigen ten gerieve van het Vlaamse volk.

D. In het klassiek geworden gedrag van de directoria van de drie traditionele „grote” politieke partijen.

Versta: in België wordt de Vlaamse meerderheidsstelsel systematisch verstikt door het aanmatigend lef van een groepje partijbonzen van Franse uiting en richting.

Deze vingerwijzingen noemen we „inleidende inzichten”. We somden ze op, ijskoel met een korte toelichting ter verduidelijking van wat ze konkreet voor ons Vlamingen te betekenen hebben.

Is er in ons milieu een dieper en ruimer betoog nodig? Ik meen: *neen*.

Professor Opsomer stelde de vraag of er thans speciale tactische middelen, met trefzekerheid kunnen worden aangewend. Hij lichtte de volgende mogelijkheden toe: 1. de anti-Vlaamse Belg inzicht bijbrengen in zijn eigen psyche; 2. een statistiek bedeling behartigen omtrent de achteruitstelling van de Vlaamse mens in 's lands administratie en in de privésfeer; 3. de bevordering van eendracht en verstandhouding onder alle Vlamingen wanneer het Vlaamse volksrecht dient te worden verdedigd.

Ten slotte handelde de spreker over de plicht van de universitair gevormde Vlamingen ten opzichte van de gehele mensheid.

Wat wordt beoogd wanneer gezind wordt op een uitstraling van de Vlaamse volkskracht naar buiten uit, over de grenzen van het taalgebied heen? Dat wat bedoeld wordt, is het antwoord op de vraag: „Wat kunnen wij Vlamingen én aan ons zelf, én aan de gehele wereld aanbieden als een verbetering van wat bestond bij ons, en overal elders in de wereld?”

Om deze opzet te verwezenlijken moeten de Vlaamse wetenschapsmensen — ingenieurs, geneesheren, architecten, economen, juristen, beeldende kunstenaars en schrijvers — zich in onderling akkoord op elkaar afstemmen op de aanhef van een groots lied, dat de gehele wereld zal beluisteren.

In een minder poëtische verpakking verwoord, zou het zo gebeuren: Over 20 jaren zou de mens van ergens in de wereld tot zijn medemens moeten kunnen zeggen: „Nu moet u even gaan kijken naar wat er in het hart van het oude West-Europa gebeurde tussen IJzer en Maas — konkreet in Vlaanderen”.

Vlaanderen, weet u, is een heel smal bandje grond, van West naar Oost met rond de 6 miljoen inwoners. De aarde is er effen en laag bij de zeespiegel. Laag ligt er ook overal de horizon. Enorme luchten prijken erboven. Mooi is er het licht, een licht voor kunstschilders, beeldhouwers en architecten. Eens liep het er verkeerd: het land was op weg één monsterachtige doolhof van straten te worden: een afschuwelijk décor van over-bebouwing en lint-bebouwing. Dan hebben de Vlamingen zich herpakt: zij zijn de grootste „durvers” van de wereld geworden in herstrukturering van steden en landschappen. Zij werden een model in het genre voor de mensheid.

Nu moet je gaan kijken naar hun oude steden, naar de nagelnieuwe industrie- en wooncentra en naar de recreatie-milieus op het land.

Juristen ontwierpen er eerst een „Pool” of „Kartel-formule”: overheid en eigenaars werden daardoor aandeelhouders van een woningenblok tot afbraak veroordeeld. De oude banale huizen, gebouwd rond de eeuwwending, kwamen het eerst aan de beurt. Waar eertijds 120 ongenietbare hoven stonden, rijst nu één enkel hoog complex op met precies evenveel woning-eenheden erin als er vroeger aan de grond kleefden. De nieuwe woonkern neemt 15% in van de eertijds bezette oppervlakte. De overblijvende 85% werden beplant en bezaaid. Beeldhouwers en tuinarchitecten zorgden voor een sierlijke omgeving. Het gebeurde op grote schaal. De bosschages veranderden het uitzicht. Het is er nu net of de natuur een inval in de stad verrichtte: het tegendeel van wat vroeger gebeurde!

De antieke gebouwen, prachtige stijlmonumenten, zijn de juwelen gebleven van de oude stadskernen: er werd niet aan geraakt. Alleen waar het paste, werden de banaliteiten, die de oude „bouwsels” flankeerden en ontsierden, gesloopt en vervangen door plantsoen. Zo kreeg het ene door het andere een nieuwe aantinnelijkheid. Verder gingen de Vlamingen uit van de grondgedachte: „Liever vijf steden van elk 50.000 inwoners, dan één gedrochtelijk monster voor 250.000”. Zo ontstonden in de omgeving van jongere industriële vestigingen, nieuwe wooncentra waarin het zó heerlijk is te leven. Deze woonoorden vormen een geslaagde syntese van „bebouwing” en „vrije ruimte”. De blanke hoge woningcomplexen vertonen er nooit een monotoon gevelbeeld: steeds wordt er gezorgd voor asymmetrische detail-gegevens,

voortspruitend uit de innerlijke aanleg van elke woon-eenheid. Eén gegeven is algemeen: het zijn de ruime terrassen, die als het ware vooruitspringen, het licht, de lucht, de ruimte en de zon tegemoet.

Speel- en sportvelden, zwemgelegenheden en tuinen liggen uitgezaaid tussen de torenhuizen, en grootwarenhuizen zijn ondergebracht in de drie laagste verdiepingen van elk wooncomplex. Zo heeft men de winkel aan huis.

De nieuwe steden zijn rationeel onderverdeeld in de diverse sferen van levensinteresse. Dat betekent dat fabrieken, werk-steden, handelshuizen, één wereld vormen. Ernaast ligt de kosmos van de openbare diensten, die administratie, onderwijs, openbare gezondheid, en dies meer behelzen. Het derde en laatste klimaat is dat van de rust en de ontspanning: rond en in de woningwijk.

Ook moet je zo'n woonkern in Vlaanderen bezoeken! De ruimte ervan is ingedeeld volgens onderscheiden bezigheidsmodaliteiten. Er is het hoekje voor het lawaai: het is akoestisch hermetisch afgesloten van de anderen ruimten; je kunt er schaamteloos fono, radio, televisie en geluidsopnamen laten tieren . . . je stoort er niemand bij. Er is het gespreksmilieu waar gekookt, gegeten en gezellig gekout kan worden . . . Er is het hoekje van de stilte, bestemd voor lektuur, studie, overweging, rust en slaap. Er is eindelijk de ruimte voor lichaams oefeningen, voor bad en stortbad . . .

In Vlaanderen is het week-einde de illustratie geworden van een soort „Der Weg zurück” naar de natuur. Nieuwe wetgeving, toepasselijk op grondbezitting en ruimte-ordening, zorgde ervoor dat grote ruime „reservaten” werden ontworpen, waarvan de gaafheid en de onaantastbaarheid werden verzekerd.

Area voor ontspanning? Je vindt ze in Vlaanderen overal verspreid, tussen fris jong bosbestand of in de buurt van de oude stadjes, zo rijk aan archeologische schatten en kunstschatten.

Zo zou het, over een twintigtal jaren moeten klinken in de mond van een die ergens in de wereld over Vlaanderen zou spreken.

HET BESTUUR van het V.V.A. gouv Brabant is voor 1965—'66 aldus samengesteld: mr. P. Beeckman, voorzitter; mr. R. Brieven, sekretaris; Lic. E. F. Brieven, penningmeester; raadsleden: Lic. H. Aelvoet, mr. G. Buelens, dr. H. Bouchery, mr. T. Croonenberghs, dr. A. de Poorter, mr. G. Romsee, mr. H. van Eecke.

IN OOST-VLAANDEREN blijft dr. Germis voorzitter, en wordt Lic. de Smet sekretaris.

MEDE NAMENS het V.V.A. werd door het „Vlaams Comité voor Brussel” een brief gezonden naar de grote warenhuizen en naar de banken in het Brusselse, om aan te dringen op tweetaligheid in al hun uitingen in de hoofdstedelijke agglomeratie.

CAMPINIA ACADEMICA, Kempense afdeling van het V.V.A., heeft voor de komende weken en maanden een reeks belangrijke lezingen voorzien over zeer uiteenlopende onderwerpen. Belangstellenden kunnen terecht bij de sekretaris, F. Gorlé, Amerika-laan 8, Geel (014-58 789).